

โรคแฮนเซน (Hansen's disease)

ผศ.พญ.เพ็ญวดี พัฒนปรีชากุล

พญ.ภัทริยา จรรยาชัยเลิศ

น.ส.พัชรี เอี่ยมธาราชัย

ภาควิชาตจวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยมหิดล



โรคแฮนเซน (Hansen's Disease)

โรคแฮนเซน หรือ ที่คนไทยรู้จักกันในนามโรคเรื้อน เป็นโรคติดต่อเรื้อรังเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ *Mycobacterium leprae* ก่อให้เกิดโรคทางผิวหนังและเส้นประสาทส่วนปลาย

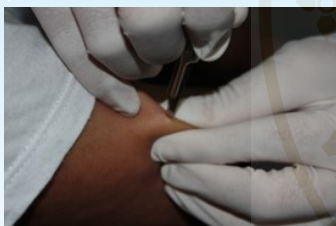
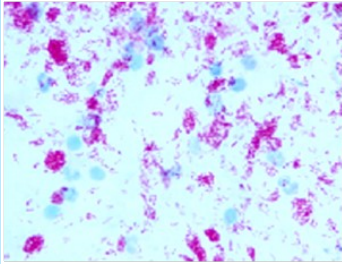
อาการ

ระยะเริ่มต้นอาจมีผื่นเพียง 1-2 แห่ง ลักษณะเป็นผื่นราบสีจาง ผิวนูนๆ ไม่เจ็บไม่คัน ลุกตามอย่างช้าๆ หรือเป็นผื่นลักษณะอื่นที่มีอาการชาบริเวณผื่นร่วมด้วย และ อาจคลำพบเส้นประสาทโตตามจุดแขนขา อาการของผู้ป่วยมีแตกต่างกันในแต่ละราย เกิดจากการที่ภูมิคุ้มกันตอบสนองต่อการติดเชื้อไม่เท่ากัน

โรคเรื้อน สามารถรักษาให้หายขาดได้ หากไม่ได้รับการรักษา อาจเกิดภาวะแทรกซ้อน มีผื่นบวมแดง แตกเป็นแผล ปวดตา การมองเห็นลดลง และ ที่สำคัญคือภาวะที่เส้นประสาทส่วนปลายถูกทำลาย กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง สูญเสียการรับรู้ความรู้สึกทางผิวหนัง โดยเฉพาะมือเท้า ตาฝ้า หรือ ตาแดง และอาจนำไปสู่การเกิดความพิการทางตา มือ และ เท้าได้ ในปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนและยาที่ใช้ป้องกันโรคนี้ ผู้ป่วยที่เป็นโรคเรื้อนจะได้รับยารักษาโรค 6 เดือน ถึง 2 ปี แล้วแต่ชนิดเชื้อมากหรือน้อย



ตรวจหาเชื้อโรคเรื้อน

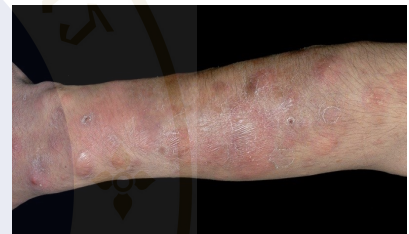


การตรวจหาเชื้อโรคเรื้อน

ต้องทำในผู้ป่วยที่สงสัยว่าเป็นโรคเรื้อนทุกราย โดยวิธีกรีตผิวหนัง (Slit Skin Smear) บริเวณรอยโรคและตึงหู เพื่อช่วยในการวินิจฉัยและจำแนกกลุ่มผู้ป่วยตามความรุนแรงของโรค เพื่อวางแผนการรักษา และ การตรวจติดตามการรักษาโรคอย่างต่อเนื่อง หลังการตรวจหาเชื้อโรคเรื้อนไม่ควรให้แผลโดนน้ำ 24 ชั่วโมงแรก

ภาวะโรคเห่อ (leprosy reaction)

ผู้ป่วยบางรายเมื่อได้รับยาไปสักระยะหนึ่ง อาจมีอาการมากขึ้น เนื่องจากปฏิกิริยาการตอบสนองของร่างกายต่อเชื้อโรคทำให้เกิดการอักเสบเฉียบพลันที่ผิวหนังหรือเส้นประสาทได้ และหลังหยุดยารักษาโรคแล้ว อาจเกิดอาการของโรคเห่อได้เช่นกัน



อาการของภาวะโรคเห่อ

เกิดผื่นบวมแดง นูนหนา เป็นมันมากขึ้น อาจมีอาการปวดร่วมด้วย ปวดตามแนวเส้นประสาท ชาตามผิวหนัง กล้ามเนื้ออ่อนแรง แขนขาบวม ไข้สูง อ่อนเพลีย ปวดบวมบริเวณข้อ ปวดตา ตาแดง หรือปวดอัมพาต

หากมีอาการของโรคเห่อ ควรปฏิบัติอย่างไร

- > ให้กลับมาพบแพทย์ที่รักษา
- > รับประทานยาและรับการตรวจติดตามอย่างสม่ำเสมอตามคำแนะนำของแพทย์
- > รับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ และพักผ่อนให้เพียงพอ

การดูแล ตา มือ เท้า

เนื่องจากเส้นประสาทที่ไปเลี้ยงที่ตา-มือ-เท้า อาจถูกทำลายถ้าไม่รักษาจะเกิดความพิการ ช้ำซ้อนทำให้กล้ามเนื้อตาอ่อนแรงเกิดแผล ที่กระจกตาและไม่สามารถหลับตาให้สนิทได้ ที่ฝ่ามือโดยเฉพาะปลายนิ้วมือจะมีอาการชา เมื่อถูกความร้อนหรือของแหลมคมจะทำให้เกิดแผล ในการทำงานที่ต่อเนื่องกันจะก่อให้เกิดหนังแข็ง และแตกเป็นแผลได้ และที่เท้าถ้าเส้นประสาทถูกทำลาย จะทำให้ฝ่าเท้าโดยเฉพาะปลายนิ้วเท้ามีอาการชา เมื่อยืนเดินนานๆ จะก่อให้เกิดผิวหนังแข็งและแตกเป็นแผลได้ ถ้าไม่รับรักษาจะทำให้ นิ้วมือนิ้วเท้าอาจได้ในที่สุด

การดูแลตา หมั่นตรวจตาทุกวัน กระพริบตา ให้เป็นนิสัยบ่อยๆ ใช้อุปกรณ์ป้องกันตาแข็งและฝุ่นละออง เช่น แว่นตากันแดด รักษาความสะอาดตา ห้ามใช้มือขยี้ตา ถ้าตาหลับไม่สนิท ให้ดึงหางตาไปด้านข้างเพื่อช่วยปิดตา และทำความสะอาดตาด้วยน้ำสะอาดหรือน้ำเกลือ 0.9 % ควรนอนกางมุ้ง หรือ ใช้ผ้าปิดตาเวลานอนเพื่อ ป้องกันฝุ่นและแมลงเข้าตา

การดูแลมือ ตรวจมือตนเองทุกวันควรมีจุดแดงบวม แผลพุพอง หนังแห้งแข็ง ถ้ามีอาการดังกล่าวให้รีบแจ้งแพทย์ผู้รักษา ควรแช่มือในน้ำธรรมดา ใช้ผ้าซับน้ำแล้วทาโลชั่นหรือน้ำมันที่ผิวยังไม่แห้งดี นวดบริหารมือเพื่อคงความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อ เอ็น และข้อต่อ ใช้ฝารองมือ/ถุงมือกันความร้อนทุกครั้งที่จับของร้อน

การดูแลเท้า ควรดูแลเท้าเป็นประจำทุกวัน สังเกตดูรอยแผล รอยขีดข่วน สีของเท้าที่เปลี่ยนไป รอยแห้งแตก ตาปลา และอาการบวมแดงถ้ามีอาการดังกล่าวให้รีบแจ้งแพทย์ผู้รักษา ให้ล้างเท้าด้วยน้ำสะอาดและสบู่ แช่เท้าด้วยน้ำธรรมดาเพื่อให้ผิวหนังชุ่มชื้น ใช้ฟองน้ำขัดถูหนังแข็งเพื่อกำจัดจุดที่มีแรงกดมากๆออก เพราะเป็นต้นเหตุของการเกิดแผล หลังล้างเท้า ใช้ผ้าเช็ดเท้าให้แห้ง ใช้โลชั่นหรือน้ำมันทา ยกเว้นชอกเท้า เพื่อคงความชุ่มชื้นของผิวหนัง นวดบริหารเท้าเพื่อคงความยืดหยุ่นของผิวหนัง กล้ามเนื้อ เอ็นและข้อต่อ ตัดเล็บเท้าในแนวตรง ไม่ตัดมุมขอบเล็บและใช้ที่ตะไบเล็บ ทำการตะไบเล็บอย่างนุ่มนวล

การเลือกรองเท้า

เลือกใส่รองเท้าที่กระชับสวมใส่สบายเท้า ให้เลือกรองเท้าที่มีรูปร่างและขนาดให้เหมาะสมกับลักษณะรูปร่างของเท้าโดยนำแผ่นรองเท้าออกมาเทียบกับรูปร่างของเท้าให้เท้าไม่เกินขอบแผ่นรองเท้า และเลือกวัสดุรองเท้าที่สามารถยืดขยายได้เช่น หนังหรือผ้า เป็นต้น ก่อนใส่รองเท้าให้ตรวจดูว่าไม่มีวัสดุอะไรอยู่ในรองเท้า

ถ้ามีปัญหาเรื่องเท้าสามารถปรึกษาและรับการตรวจรักษาได้ที่
คลินิกสุขภาพเท้า โรงพยาบาลศิริราช โทรศัพท์ 02-4197504



โรคเรื้อน

Hansen's Disease

ทำอย่างไรเมื่อคนใกล้ตัวเป็นโรคเรื้อน

- การสัมผัสตัวและผื่นของผู้ป่วยโดยตรง ไม่ทำให้เกิดโรค
- -การแพร่เชื้อ เกิดขึ้นจากการหายใจเอาฝอยละอองจากระบบทางเดินหายใจส่วนบนของผู้ป่วยเข้าไป ผู้ป่วยที่กำลังรักษา จะไม่สามารถแพร่เชื้อได้อีก เนื่องจากยาที่ใช้รักษาสามารถกำจัดเชื้อโรคได้ 99.9% ภายใน 3-7 วันที่ได้รับประทานยา แต่เชื้อ *Mycobacterium leprae* ที่หลงเหลืออยู่ในร่างกายจะค่อยๆ แบ่งตัวได้อีก ดังนั้นจึงต้องใช้ระยะเวลาในการรักษาประมาณ 6 เดือน ถึง 2 ปี แล้วแต่ความรุนแรงของโรค
- ผู้ที่สัมผัสโรคในครัวเรือนกับผู้ป่วย (household contacts) ให้หมั่นตรวจดูความผิดปกติที่ผิวหนัง และรีบมาพบแพทย์ตรวจตั้งแต่เป็นผื่นระยะเริ่มแรก จะสามารถรักษาให้หายขาดได้โดยง่ายและยังลดโอกาสการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากโรคอีกด้วย

ญาติควรให้การดูแลผู้ป่วยในเรื่องใดบ้าง

- ควรดูแลให้ผู้ป่วยรับประทานยาทุกวัน และมาพบแพทย์ตามนัดเพื่อรับการตรวจติดตามอย่างสม่ำเสมอ
- ทำความเข้าใจในเรื่องของโรคที่ผู้ป่วยเป็น
- การให้กำลังใจผู้ป่วย เป็นสิ่งที่สำคัญมาก